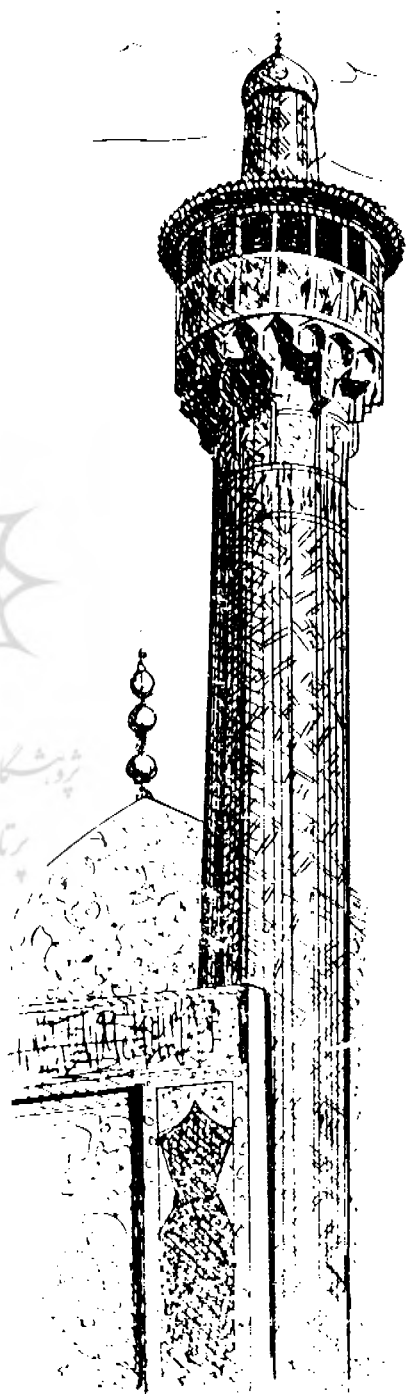

اسلام و خانواده

بقلم دکتر محمد شفرانی

اقتصاد و رکن بقا خانواده

همانگونه که به خوانندگان گرامی مجله سوپر مکتب مام وعده داده بودیم در این مقاله نیز به بحث پیرامون اقتصاد خانواده و اهمیت آن در تقویت و تحکیم پایه‌های کانون خانواده می‌پردازیم ، ابتدا به معنای لغوی واژه اقتصاد اشاره می‌کنیم تا مفهوم اقتصاد بیش از پیش روشن گردد . واژه قصد که ریشه سه حرفی واژه اقتصاد است بمعنای میانه‌روی و رعایت حد اعتدال است و واژه قصد بهمین معنی در لسان احادیث و روایات بکار رفته است علاوه بر معنای شایع دیگر آن که مرادف «آهنگ کردن» در زبان فارسی می‌باشد بهرحال قصد ، و اقتصاد یعنی راه افراط نپیمودن و از اسراف و زیاده‌روی امتناع ورزیدن بنا بر این واژه اسراف مفهوم متضاد اقتصاد است و از باب قاعده معروف «تعرف الاشیاء باضدادها» می‌توان اقتصاد در خانواده را بیک اعتبار عدم زیاده‌روی و جلوگیری از اسراف دانست که متأسفانه عادات دست و پاگیر اجتماعی که خود

زائیده موازین و معیارهای ساختگی است مانع از تحقق بخشیدن به اصول صحیح روابط خانواده‌ها از یکسو و روابط افراد یک خانواده از سوی دیگر شده است مفاهیمی نه قراردادی بلکه ناشی از روح خودبینی و یا پیروی از هوی و هوس از قبیل حفظ آبرو بهنگام برپا کردن یک سیهمانی و یا انفاق واحسان که بظاهر امری بسیارپسندیده است ولی درشرایط عسر وعدم تمکن مالی و دیگر مظاهر زندگی که اقتصاد خانواده را دچار تزلزل و بی‌سامانی می‌سازد ، واز همین جهت درکیش مقدس اسلام باصل حفظ بقا و موجودیت خانواده که هسته جامعه است توجه خاص مبذول گردیده است حتی درمسأله مالکیت بمنظور جلوگیری از حیف و میل اموال هرچند به دست شخص مالک صورت‌گیرد دستورات اکید صادر کرده است با احترام به حق مالکیت «الناس مسلطون علی‌اموالهم» و با توجه به ید تصرف که اماره مالکیت است وحق هرگونه دخالت و تصرف از طرف متصرف مباح تلقی می‌گردد ولی تا بانجا که باصل عین سلوک زبان و آسیمی که از نظر عقل و عرف زشت و ناپسند باشد نرسد وگرنه درغیر اینصورت اسلام مالک را با احترام به حق مالکیت از تصرف در اموالش باز می‌دارد مانند شخص سفیه که باصطلاح کسیکه سود و زیان خود را تشخیص ندهد چنین شخصی درباب معاملات و بخش متاجر فقه اسلامی مجبور شمرده شده و اسلام حق دادوستد را برای حفظ منافع خود سفیه از وی سلب کرده است بنابراین درمورد اقتصاد خانواده نیز چه بسا افرادی باشند که از نظر حیف و میل کردن درآمد خانواده نه تنها در ردیف افراد مجبور ممنوع التصرف قرار می‌گیرند بلکه از نظر زبانی که به پیکر خانواده خرد وارد می‌کنند مردمی گناهکار و بزهکار و

دیوسیرت معرفی گشته‌اند و مرادف و اژده حیف و میل همان واژه «تبذیر» است که از حد اسراف پا فراتر نهاده باشد و خداوند متعال آن کسانی را که چنین خصلتی داشته باشند همگنان دیوسیرتان و یاران شیطان خوانده است درسوره «الاسراء آیه ۲۷» می‌فرماید: «ان المبذیرین - کانوا اخوان الشیاطین» و در آیه دیگر از همین سوره در مقام نکوهش تبذیر و منع اسراف نیز فرماید «وأتذا القربی حقه والمسکین وابن السبیل ولا تبذروا آیه در نهی از تبذیر در حقوق مشروع مسکین و فقیر و ابن سبیل تصریح دارد و نیز در جای دیگر رسول اکرم را از تبذیر و یا باصطلاح زندگی خانوادگی و خرجی نهی اکید می‌فرید «ولا تبذروا تبذیراً» با توجه به مقدمه که بعضی خوانندگان گرامی رسید مسأله اقتصاد خانواده از دید اسلام نه تنها یک امر اجتماعی است بلکه دارای جنبه انسانی و اخلاقی نیز هست و تنظیم اقتصاد خانواده مستلزم استثال و پیروی از دستور پروردگار جهان است که اصل نظام زندگی را در جهان آفرینش با حکمت بالغه خود بودیعت نهاده است.

از در بخشندگی و بنده نوازی

مرغ ، هوا را نصیب ، ماهی ، دریا
«ورزقکم فی السماء و ما توعدون».

و تنها وظیفه افراد خانواده آنست که با بینش عقل به حکمت بالغه الهی در مسأله روزی توجه کنند و صحیح است که «هر آنکس که دندان دهد نان دهد» ولی نیز گفته‌اند با «توکل زانوی اشتر به بند» کوشش و سعی در راه یدست آوردن قوت زندگی امری است طبیعی و کسی را از آن‌گزیری نیست «لیس للانسان الا ما معی» ولی باید دانست که دست روی دست نهادن و بیاسید آینه‌نامعلوم نشستن! از شیعه خردمندان نیست و آیه شریفه «و ما تدری نفس ماذا تا کسب غداً». حکوست مطلقه الهی

را برجهان آفرینش محرز وثابت می گرداند و بهترین دستورالعمل اسلامی در تنظیم امور معیشت که بان امروزه نام زیبای اقتصاد

نهاده ایم آیه است در سوریه الاسراء خطاب به پیامبرگرامی که می فرماید « وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ »

و مضمون آن چنین است : پیامبر دستهای خود را (که کنایه و رمز قدرت است) در پشت گردن خود قلاب نکن یعنی برجای نشین و برای طلب روزی بپا خیز و نیز از عکس این حالت

نهی فرموده که پایانی جز پشیمانی و بدبختی نخواهد داشت و آن حالت و لخرجی و یا باصطلاح دیگر عرف مردم گشاد بازی در امور مالی زندگی است و چنانچه بخواهیم از لسان احادیث و اخبار شاهد مثال ذکر کنیم از

حاصله گفتار ما بیرون است لذا بذکر چند آیه کریمه که خود شاهدی زنده و جاویدان است بسنده نمودیم امید است که افراد خانواده های مسلمان در امر تنظیم اقتصاد خانواده همه با

هم تشریک مساعی کنند و بار مسئولیت را فقط بردوش سرپرست خانواده نگذارند که گناهی نابخشودنی سرتکب شده اند چه بحکم حدیث شریف رسول اکرم (ص) « کلکم راع

و کلکم مسئول عن رعیتة » همه افراد خانواده در برابر آشیانه زندگی مشترک خود بعنوان پدر و مادر و فرزند مسئولند و بدین مناسبت مقتضی می داند که دنباله این حدیث شریف را تکمیل

نموده تا به یک پدیده جدید از نظر مصداق اهل بیت و افراد آن که در عرف جامعه مسلمان نامانوس است اشاره نماییم حضرت

